

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari
Veterum Libri Duo**

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. XIII. De armis vectantium, seu frænis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

Primus ad vehicula iunxi frenigeros equos. Alii hoc tribuunt Neptuno, qvi hoc primum docuerit Barcæos, Libyæ gentem. Ita namq; Phavorinus ex Mnasea, &c, qvem exscribit, Hesychius: Βαρκαιοις ὄχοις. Λιγυοῖς. Οὐλαιζέσπεδαξον τοῦτο ιπποδροφίαν. Φασὶ δὲ αὐτοὺς καὶ πρώτους αἴρειν ζεῦξας σιδηράς υπὸ Ποσειδῶνος. Barcæis vehiculis, hoc est, Libycis. Hi enim in alendis equis operam magnam posuerunt. Aiuunt verò ipsos primos currui equos adiunxisse, à Neptuno edoctos. Ubi nota, ιπποδροφίαν atq; ἀρματίνειν pro eodem ponit. Facit enim, ut intelligamus, qvid voluerit & Stephanus, qvando ita de Barcæis, voce βάζειν: Οἱ τὰς ιπποδροφίας τοῦτο Ποσειδῶν έμαθον. Vult nimirum idem, qvod Hesychius, à Neptuno edoctos artem modumque, qvo ad currus eqvos jungere deberent. Qvod de Barcæis hi, id generatim Scholia festi Pindari extulit de Libyis: Ποσειδῶν τὰς Λιγυας σιδηράς πλεύρατων κατάλευξιν. Neptunus Libyas docuit currus iungere. Nempe Barcæi sunt ex Libyis. Sed ad alia est veniendum.

Cap. XIII.

De armis vectantium, seu frænis.

Fræna quis invenerit. Peletronius an Chiron. Plinius exponitur. Turnebus reicitur. Minervaχαλινίτις. Orea. Στόμια. Χαλινός. Oria. Festus emendatur. Ήνιον. Δακτύλιοι. Έχιοι. Τὰ κοιλατῶν υποσομίων. Υποσθυμα. Τρισοῖς. Λύκοι. Lupi. Fræna lupata fræna. Lambini explicatio reicitur. Ιαπποι λυκοσπάδες. Plutarchi versio emendata & Xenophontis. Κάρπημα. Curcumæ. Non sunt fræna, quod putabat Salmasius. Φιμὸς. Επισθυμη. Camus. Λωρδανοί. Versio Pollucis reiecta. Fiscella. Camerarii versio Xenophontis improbata, & Pollucis iterum, qui uterque emendatur. Χειλωτὴρ. Hesychius correctus. Παρασθυμον. Τροχοί. Χαλινός λειός, τραχίς, σκληρός, υγρός. Σύμβολα χαλινά. Pollux emendatur. Στόμια πριονούσα. Obeli infrænis. Οσελισκοι. Xenophon expositus contra Camerarium, & Pollux contra Gualtherum. Χαλινώς σιδηρέχει τὰ τρεχαλινά, quid sit. Αἴροντες. Φίλμα. Hesychius & S. Iobus explicati. Vetus interpres Bibliorum & Castalio reiecti. Φάλιον profræno. Υποχαλινία. Xenophon iterum exponitur. Κορυφαία. Aurea. Γενειασήρ. Ήνια. Ρύμης. Habene. Αγορεῖς. Lora. Καλανθία. Δακτύλιοι. Θαιροδύται. Ubi fuerint. Temperare ora frænis. Fræna inhibere, succutere, ducere, retrò tendere, adducere. Avangēir. Fræ-

na

na dare, immittere, effundere, laxare, remittere, ἐνδιθένει, ἔξορμάν
νιαν. Ταύτην ἡμῖν. Frænatenere, concutere, quatere, flectere. Τὸν χαλ-
ὶν πελαταλλεν. Capistrum. Φορεῖσθαι. Καταστῆσαι. Non est σομίς, quod
Salmasius putavit. Stomis, postomis. Lucilii locus examinatur. Capi-
stra ferrata. Servius revellitur, & Virgilius explicatur. Postomis unde.
Capistrorum usus. Κηρός. Φιμός. Capistrare fissellis. Φιμών. Osservo-
rum claudi fissellis solitum, aut pellibus. Φιμοθήλες. Aristophanis locis
examinatur. Φιμωσίη τὸν αυχένα. Hesychius explicatur. Σπαρτίον. Capi-
strare. Φιμοί αὐλῶι. Versio Pollucis reiecta. Κώδων. Tintinnabulum, tin-
tinnaculum, tinnibulum. Hesychius bis corrigitur, semel Eustathius.
Pollux explicatur.

UT propositum felicius expediant vestantes, armis aliquibus
uti consueverunt. Ea verò spectant vel ad equos, vel ad currus.
Ad equos spectant, quibus vel continentur & reguntur, vel conci-
tantur ad cursum. Ad currus, quibus vel iter eorum redditur faci-
lius, vel, cum opus est, impeditur fistiturve. Arma, quibus conti-
nentur regunturque equi, fræna sunt. Ea putant Pelethonium exco-
gitasse. Plinius VII. cap. 56. Frænos & stratae quorum Pelethonium
auunt invenisse. Qvis hic fuerit Pelethonius, indicare docti omit-
tunt. Ac existimet nonnemo, Chironem innuisse, quia ipse ita di-
ctus fuit. Phavorinus: Πελεθρόνιος οὐχ οὖτε Πελεθρόνιος, οὐδὲ τρίτος.
Pelethonius est Chiron dictus, a Pelethrono, ubi educatus est. Habet
eadem & Hesychius, ex quo Phavorinus forte summisit. Sed Chiro-
nem fræna invenisse veterum nemo prodidit. Præterea vixisse
Chironem Trojanis demum temporibus est notum, ut qui fuerit
magister Achillis. At iis temporibus in usu frequentissimo fræna,
imò ante quoque cognita, ut ipse auctor eorum credine queat. Po-
stremo Virgilius non Pelethonium unum, sed Pelethonios Lapi-
thas, gentem totam, hujus rei facit auctorem, lib. III. Georg.

Fræna Pelethonii Lapithæ gyrosque dedere.

Lapithæ Thessali sunt, dicti Pelethonii à Pelethonio, oppido
Thessaliorum, sicut Servius est auctor. Quanquam cum in gente quoque
illa non plures, verum unum aliquem ex cogitasse rem hanc neces-
sitatem, Plinii Pelethonium, unde postea Pelethonis in universum
id!

id tributum est, existimo fuisse Regem veterem, urbis illius conditorem in Thessalia. Meminit ipsius unicus Philargyrus in explicatione dicti Poëtæ loci. Verba ejus: *Pelethonios Lapithas ideo appellavit, quia sunt Thessali. Pelethonium antrum est, ubi Achillem Chiron eruditivit. Alii Pelethonium Regem Lapitharum volunt.* Dicit, Pelethonium, à quo Pelethonii vocati, alios explicare antrum, alios Regem veterem Lapitharum. Qvem necesse est per Plinii Pelethonium intelligi. Qui cum conditor Pelethoniorum fuerit, inde factum, ut in universum Pelethonii invenisse dicerentur. Plane sicut de Atheniensibus Justinus lib. II. cap. 6. *Primi lanificii, & olei, & vini usum docuere. Arare quoque, & serere frumenta glandem vescentibus monstrarunt,* qvæ tamen omnia certorum inter ipsos hominum inventa fuere, sicut aliunde novimus. Unde nec placere potest, qvod existimabat Turnebus, in Virgilio vocem Pelethonii accipiendam gignendi casu, singulari numero, ut cum Plinio Virgilius concordet. Nam ne sic quidem idem dicet, cum sit aliud trbuere qvod Pelethonio, aliud Pelethonii Lapithis, qui manent Pelethonii Lapithæ etiam post obitum Pelethonii. Qvo tempore si qvæ inveniunt, Pelethonii Lapithæ invenisse, non autem ipse Pelethonius, dici possunt. Cum hic non tam Pelethonii fræna, qvam Pelethonius ipse, & propter ipsum cives ejus, Pelethonii Lapithæ, invenisse dicantur. Alii tamen nec Lapithis, nec Pelethonio Regi & conditori ipsorum, sed Minervæ putant hoc deberi. Scholia festi Pindari ad od. 12. Olymp. ubi reddit causam, cur Minerva Ἐλάτια sit dicta: Επεροι δέ φασι διά τὸ ἐλεῖν τὸν Πίγασον ς χαλινῷ υπὸ Αθηνᾶς δεσμῷ Βελεφόρῳ, πανίγυριν καὶ εἰρὸν Ελάτιας Αθηνᾶς υπὸ αὐτῷ γεγενῆσθαι. Alii aiunt, propter captum fræno Pegasum, quod Minerva Bellerophoneti dedit, sacrum & templum Hellotias Minervæ ab ipso institutum. Meminit ejusdem rei Pausanias, eidemq; ex hac causa structum ait templum altud, in quo sub nomine Frænaticis coletur: Τε μηνύειν οὐδὲ εἰσιν επόρρω, χαλινῖτιδα Αθηνᾶς εἴρον. Αθηνᾶν γε θεῶν μάλιστα συγκαλεσθεῖσαν τα' τε αλλα Βελεφόροιη φασι, καὶ ὡς τὸν Πίγασον οἱ παραδοῖσι, χρεισαμένη τὴν καὶ εἰρόν αὐτήν τῷ ἵππῳ χαλινῷ. Αἱερούληρον non multum distat Frænaticis Minervæ fanum. Minervam etenim ajunt praecate-

ris

ris Dīs Bellerophonti cūm aliis rebus opitulatam, tūm verò à se domītum, frāno imposito, Pegasum dedisse. Fuit in eadem sententia & Mnaseas, propterea enim τὸ ἱπποχέιν Minervæ tribuit, cūm τὸ ἀγρα-
ζεύχαι invenisse Libykos ante retulisset. Τὸ δὲ ἱπποχέιν αὐτὸν Αθηνᾶς, i.e. Mya-
stas ēt τοῖς σκλήραις, ait Phavorinus voce Bagratius. Frānare Minervam
auctorem habet, ut ait Mnaseas in libris de Libya. Verum per Miner-
vam non intelligenda qvædam ex humano genere, sed vis ingenii
ac rationis. Qvod apparet, qvoniam Bellerophon æqvalis fuit Ao-
di judici Hebræorum, ante cujus tempora jam nota erant frāna. Certè ante ista tempora leguntur currus Pharaonis, qvos infrenes
fuisse, nemo facile crediderit. Frāna tamen primis temporibus si-
ne dubio fuere simplicissima, ex nudo ferro, qvod inscrebatur ori
eqvorum. Qvomodo videmus hodieq; rusticos clavos duos fer-
reos à capitibus in annulum flexos jungere, frāniq; loco usurpare.
Latini genus istoc oreas vocarunt. Unde Cælius apud Festum:
Equusque mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho, inspectante
Lucio Stertinio. Dicit, *detraho*, qvialoris ad caput erant revinctæ,
qvæ proinde juncta hic cum ferramento per oreas intellexit. Alias
oreæ propriè sola illa ferramenta, qvæ inscrebantur ori, sic ab ore
dicta. Ideò apud Catonem III. Orig. legimus: *Equos (antiqvè,*
pro eqvus) respondit, oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Facit indi
oreas, id est, inseri, immitti, sine dubio respectu oris. Græci σόμια
vocarunt simili ratione. Inde Pollux lib. II. cap. 4. Στόμιον χαλινὴ τιμέ-
ꝝ. Stomium sc̄u oreæ pars est frāni. Qyanqvam cum sit χαλινὴ pro-
priè, qvod ori inditur, hæc pars ejus fuerit præcipua. Pollux idem
lib. I. cap. 10. ubi de fraeno, illiusq; partibus: τὸ δὲ εἰς τὸ σόμια ἐμβαλλόμε-
νον, χαλινὸς. Quod ipsi ori solet injici, chalinos. Gvaltherus pro χαλινὸς
habet *cannus*, qvod, qvid sit, ignoro. Nisi fortè scripsit *camus*. Sed
est aliud qvid camus, ut post indicabo. χαλινὸς interea ferramentum
totum, qvod inscrebatur ori eqvi, σόμιον pars ea, qvam apprehende-
bat vel mordebat ore. Hinc s̄aþe pro iisdem usurpantur, & Xenop-
phon, qvod in libro de Re Equestri προσφέρειν τὸ σόμιον dixit, aliquan-
to post τὸν χαλινὸν προσθέντε extulit, velut æqvivalente locutione. Imò
σόμιον propriè ferramentum unum χαλινὸν, unde supra Pollux par-
tem

tem ejus dixit. Nempe fræni ea pars, qvam inserbant ori, constabat ferramentis duobus ansa inter se connexis, ut flecti possent, sicut hodieq; videmus. Ferramentum qvodlibet per se est *s'prior*, & sic duo *σόμια, χαλινά*. Qvod & in oreis valet. Inde namq; est, qvod oreæ in plurali de fræno uno usurpentur, sicut supra vidimus, oreas uni eqvo detrahi, uni eqvo indi. Nempe frænum est à frendo, uti putant, qvod in eo frendat equus, id est, dentibus crepet: Itaq; id totum notat, qvod in ore equi. At idem oreæ in plurali, unde oreas unius fræni plures esse manifestè colligas. Pro oreis apud Festum *orias* habemus voce *aureax*. *Aureax, auriga.* Aureas enim dicebant frænum, quod ad aures equorum religabatur. *Orìas, quo ora coércebantur.* Ita puto legendum. Scaliger sic edidit: *Aureax, auriga. Aureas enim dicebatur frænum, quod ad aures equorum religabatur. Orìas, quo ora coércebantur.* At præcedit proximè: *Aureas dicebant frænos, quibus equorum aures rediguntur.* Qvod sine dubio est rectius, cum aureas in casu primo pro *aurea* veterum nemo usurpaverit. Cæterum, in his oris seu oreis habebant ferramenta varia minutaq; ut annulos, globulos, & id genus, qvibus equus luderet. Pollux lib. I. cap. 10. Χαλινὰ τὸ μὲν μέτον, νιον, τὸ δὲ αὐτὸν λόγον, ἔχλων, τρίσολοι, χοπεροὶ μασάται εἰπποί. Fræni medium, henium, quod autem circa ipsum, dactylii, echini, triboli, quos equus mandit. Qvibus verbis νιον ostendit significare id in fræno, qvo in medio jungitur. Est hoc autem ansa duplex in capite utriusq; oreæ, de qua dixi supra: Altera enim alteri inserta conjunguntur, qvæ conjunctio ansarum Polluci νιον, ab ἔνδον, id est, jungo, unio, & ex duabus rebus unam facio, qmodo hic duæ oreæ per ansas istas uniuntur. Circa has nunc ansulas dicit Pollux habuisse δακτύλους, id est, annulos ferreos, catenatim junctos, qvod & hodie in usu solet esse. Pollux alio loco: Ταὶ σερεά, ηγῆ προμήνη, ταὶ αλλήλοις ανθεμιτικόμενα εἰς αλύσιας εἰδή, δακτύλους ηγῆ δακτύλους. Longa verò illa duraque, sibique mutuò catena instar connexa, dactylii & dactyli. Habuisse qvoq; ait ἔχλων, id est, ut existimo, globulos oblongos, eosq; crebris aculeis asperos. Indicat Xenophon de Re Eqvestri, qvando frænorum genus duplex facit. Τέτων, ait, ἔσω δι μέλει, τε τροχός εύμενός εῖται, ἔχλων. Οὐ δέ τεροί, τε μὲν τροχός καὶ βαρεῖς Καταστο-

v. 162

νέες, τάξις ἔχειν τας, δέ, εἰς. Horum unum genus levius orbes grandiores habeat, alterum orbes cum graves, tum depresso, echinos autem acutos. Utrig; generi tribuit τροχός, alteri etiam ἔχειν, eosq; δέ, εἰς, unde asperos fuisse constat. Budeus orbiculos echinatos putat fuisse, qvibus fræni essent conserti, qvod non potest verum esse. Frænum, sive ferramentum illud, qvod inserebatur ori, non habebat præter unum articulum in medio, beneficio duarum ansularum mutuò se tenentium. Et licet eas jungas etiam orbiculo peculiari, unus tamen ille solusq; erit. Jam verò in fræno uno non est οχηθός, sed οχητοι, in plurali, sicut ex Polluce liquet. Qvare illis fræni nequeunt fuisse conserti. Potius existimantur globuli olivarum instar, sed asperati, circa oreas volubiles. Unde & Hesychius: Εχινοί τε χαλκώσι μέτροι. Plures in uno fræno memorat. Echini, ait, pars fræni. Pollici alio loco sunt τῶν ὑποστομίων τὰ κοῖλα, id est, hypostomiorum cava. Ubi hypostomia exponit χαλκώσι σιδήρια, qvæ proinde nihil erunt alia, qvam σόμια. Κοῖλα verò eorum, illi globuli, propter cavitatem & volubilitatem ita dicti. At verò τριζόλοι, opinione mea, triquetræ sunt lamellulæ, dependentes ab annulis, in oreis. Meninit & Hesychius. Τριζόλοι, ait, ανάθηται εἰς θέρετρον τὸ τοις λαβώντος εἰνι θέματον. Triboli, genus spine, unde &, quod equis in frænis inditur. Putes loqui, velut de unico in frænis tribulo. Et nescio, annon tribulus aliquando sit ferrum illud latius triangulari figura, qvod dependere solet ab inlæ anlaqve, sive illa simplex sit, sive in modum semicirculi curvata, in qua plures annuli hodieqve. Qvanqam & in annulis cæteris interdum ferramenta istiusmodi figuræ adhiberi soleant, qvæ proinde magis Polliux intellexit. Pertinent ad hoc genus quoq; λύκοι, hoc est, lupi. Hesychius: Λύκοι τὸ εἰς τοὺς χαλκώντος σιδήρου. Lupus parvum ferrum in frænis. Apertè dicit, εἰς τοὺς χαλκώντος, unde partem eorum constat fuisse, & qvidem talem, qvæ in os soleret inseri. Ovidius IV. Trist. el. 6.

-- -- -- Duros accipit ore lupos.

Lupi plane hoc in loco sunt Græcorum λύκοι. Sed hæc pars peculiaris fuit, nec in frænis omnibus. Propterea, qvæ habebant, dicta sunt lupata, velut armata lupis. Virgilius III. Georg.

-- -- -- Duris parere lupatis.

Servius hoc loco: *Lupatis, frænis asperimis. Dicta autem lupata à lupinis dentibus, qui inæquales sunt.* Vult, nisi fallor, ferramenta fræni, ori solita inferi, non fuisse æqvalia & lævia in hoc genere, sed aspera, ac modo lupinorum dentium, inæqvali serie aculeorum, armata. Hinc, qvæ apud Virgilium *dura*, ea Claudianus *rigida* lupata, in Cons. Prob. v. 82.

-- Rigidisque docet servire lupatis.
Pro lupatis integrè lupata fræna dixit Horatius I. Carm. od. 8.

-- Gallica nec lupatis
Temperet ora frænis.

Lambinus isto loco: *Lupati fræni, quibus equi ferociores coercentur, à lupinorum dentium similitudine, seu à lupo instrumento ferreo, unco & tortuoso, instar dentium lupinorum, quod pro lupato fræno usurpatur.* Qvale instrumentum ferreum intelligat, ex quo dictum sit lupatum, nescio. Lego eqvidem apud Vegetum lib. IV. cap. 23. *lupum*, qvem exponit *ferrum, in modum forfics dentatum.* At hic nil ad frænos facit, qvod ostendit forfex, cui lupus ille comparatur. Fuit enim forfex ferrum uncatum duplex, qvod immissum ponderi tenebat illud, ut per funes posset erigi in altum, sicut ex Vitruvio appetet, lib. X. cap. 2. ubi etiam à Barbaro effigies ipsius traditur. Talis forfex nil commune habet cum frænis, ut ignorem, qvarc scripsiter Lambinus, *pro lupato fræno usurpari.* Lupatum est à dentibus lupinis, qvorum & asperitatem & inæqvalitatem referebat. Itaq; nec usurpatum, nisi in ferocioribus, qvos existimarunt aliqui propterea λυκοσπάδας λέπτες Græcis dictos. Plutarchus lib. II. Symp. q. 8. Ιππες λυκοσπάδας οι μὲν απὸ τῶν χαλινῶν τῶν λύκων ἔφασαν ὄνομα δῆ, δια τὰ δυμαῖδες Καρπαθίους, εὖτα συφρονίζομέν τες. Equos lykospadas sunt nonnulli, qui à frænis, quæ lupata dicuntur, appellatos putent, ob ferociam & contumaciam sic domitos. Ita vertunt ista. Ego verò λύκες ipsa dicta esse lupata non existimo. Qvarc puto sic vertenda, qui à frænorum lupis ajunt appellari. Sunt enim hic non λύκοι χαλινοί, sed λύκοι χαλινοί, coharentq; απὸ τῶν λύκων τῶν χαλινῶν, pro τῶν λύκων, τῶν δὲ χαλινοῖς. Qvod monendum fuit, qvia video τὰς λύκες sive lupos accepisse aliquos pro χαλινοῖς seu frænis ipsis. Qvia verò lupi pars peculiaris fræni certi, qvod

quod ex eo dictum est lupatum, ideò non satis commodè, qui σόμιον
sic reddunt, inter quos est Camerarius in versione Xenophontis.
Nec enim lupatum σόμιον, sed pars ejus, neq; σόμια omnia, lupata.
Putat Salmasius hoc fræni genus dictum quoq; οὐδὲν τι.
Sic enim habet pag. 1001. magni operis: *Lupata multis nodis ferreis olivarum
instar, ac sibi coherentibus siebant. Inde curcumam nuncupavere, quæ
vox frenum vel lupatum propriè significat.* Ut hoc firmet, adducit
verba Pollucis, sic de frænis veteribus loquentis: Τούτη γένεσις ταῦτα σιδήρια περιφερόντα τεγματά, τροχοί. At hoc nihil ad lupata. Quærit Pollux,
qui fint τροχοί in frænis, & ait esse σιδήρια περιφερόντα περιτροχά, id est, ferramenta circularia & denticulata. Talia ferramenta dicit appellari
τροχεῖς communis nomine in cunctis frænis, id est, orbiculos, annulos, rotulas. Sunt enim τροχοί propriè rotæ, sic à vertendo nominatae, quia rotarum instar illi annuli circa oreas, velut circa axem, vertebarunt ab equis ludentibus, ut mox indicabo. At longè alii sunt
λύκοι, ut constat ex prioribus. Sed tamen λύκοι, οὐδὲν τι. Ego verò neque hoc existimo, quia curcumæ diversæ sunt à frænis. Docet I. unica C. Nulli in fr. *Aliis autem gemmis fræna & equestres sellas & baltheos suos privatos exornare permittimus, de curcumis omnem prorsus
qualiumcunque gemmarum habitum precipimus submoveri.* Manifeste in his verbis alia sunt fræna, & alia curcumæ. Nam cum illis con-
cedatur ornatus gemmarum, his penitus adimitur. Liqvet autem,
olim curcumæ quoq; exornasse gemmis. Jam si curcumæ fuissent
lupata, quomodo sic exornari potuerint, non video, quippe quæ
inferebant ori, nisi per lupata fræna simul cum habenis intelligenda putamus. Postremo liberat nos dubitatione omni Hesychius, quando explicat ιπποίς. Verba ejus: Ἐν ιπποῖς, οὐ περιπέμψει. Facit
idem οὐδὲν τι μεταβολὴν. At ιπποίς est certum genus fræni, de quo Stra-
bo lib. XV. de Indis agens: Αντίχελων φιμοῖς χρῆσθαι, ιπποῖς μικρὸν δια-
φέρεσθαι. Vertit Casaubonus: *Capistris pro frænis uti, quæ à camis non
multum differunt.* Liqvet hinc, ιπποῖς fuisse non ταῦτα, ac ne φιμοῖς
quidem, sed peculiare genus, quod Casaubonus *camum* reddidit.
Nempe ταῦτα inferebatur ori, φιμοῖς non inferebatur, verum cir-
cumponebatur. Esaiæ cap. 37. Εμβαλῶ φιμοὺς εἰς πλευρὰς σου. Quod vul-

gatus reddit: *Ponam circulum in naribus tuis.* Unde constat, non inferi ori, sed circumdari vel imponi naribus, & esse velut circulum aliquem. Puto autem eum circulum habuisse uncos, fodiendis naribus eqvorum. Tale namq; aliquid Hebræa insinuant. Igitur & Castilianus: *Vnco meo naribus injecto te retraham.* Et Tremellius: *Ponam hamum meum in naso tuo, & frænum meum inter labia tua.* Frænum ponitur inter labia, id est, inseritur ori, at φιμὸς in naso, & est uncatus seu hamatus. Et qvoniā in naso ponebatur, inde Hesychius φιμέν, ἐπισομίζει explicavit, & apud Lucianum nescio qvis, σωπᾶν ποιῶ φιμὸν αὐλοῖς περθεῖς, qvod plane circumponi circum os naresq; consuevit demonstrat. At μημὸς id est, qvod Latini reddiderunt *camum*, sicut Casaubonus voluit. Qui consentientem sibi habet Hieronymum, ita exponentem supra indicatum Eſaiæ locum. Sed & Pl. 31. ubi Græca habent: Εν μημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σταγόνας αὐλῶν ἀγά-
χαις. Hieronymus vertit: *In camo & fræno maxillas eorum constringe.* Κημὸς igitur est *camus*. At μημὸς non unius fuit generis, unus de genere frænorū, alter aliud instrumentum qvoddam. Docet Hesychius. Κημὸς, ait, ὁ περὶ θέμεν Θ τοῖς ἵπποις εἰς ὅν αἱ πριθαὶ βάλλονται, καὶ εἰδ Χαλινὲ. *Camus*, qui circumponitur equis, ut avena ei immittatur, & species quædam fræni. Ostendit μημὸς seu camum significare aliquando id, cui avena pabulumq; solet inseri, & sic circa eqvi os religari. Λωρό-
σαννος vocavit Mauritius noster lib. I. cap. 2. ubi ostendimus fuisse scaccum scorteum, hoc siue religari solitum ad ora eqvorum. Vide Notas nostras pag. 394. hic enim faciunt. Pollux paulò aliter: Τὸ μὲν ὄλφ τῷ σύμβολῳ τοῦ ἵππου περὶ θέμενον χαλκέν οὐ μῶδες, μημὸς καλέσθαι. Verit Gvaltherus: *Sed colli instar equino ori circumdataum ferrum, frænum*, qvod ineptum. Primum autem scribi debet, *coli instar*. Colum est vas, minutis foraminibus pertusum, qvo ad percolandum uti solent. Ejus habuit speciem non *frænum*, sicut vertit Gvaltherus, verum μημὸς sive *camus*. Dicit autem ferreum fuisse. Solebant nempe ex ferro struere corbis instar reticulatim plexo, qvod eqvorum induebant oris, ne valerent lædere qvem morsu. Id Polluci est χαλκέν οὐ μῶδες, qvia colli aut cribri speciem habebat. Latini *fiscellam* appellantur. Cato de R.R. cap. 54. *Fiscellas habere oportet, ne herbam se-
ctentur*

etentur boves, cum arabunt. Sunt hoc loco fiscellæ velut fiscinæ aut corbes, è funiculis aut viminibus reticulatim plexæ, qvibus occludebant ora bovibus, ne inter arandum herbas & pabulum possent invadere. Tales habuerunt quoq; in equis, sed ex ferro, ut ostendit Pollux, cum essent mordaces. Meminit & Xenophon in de Re Eqvestri: Εἰδένας δὲ χρὶ τὸν ἴστηπονόμον καὶ τὸν ικμὸν περὶ θέρας τῷ ιστηπῳ, Καὶ ὅταν ἔτι πολὺς τείχος εἴχεται. Καὶ αὐτὸν αὐτὸν αὐτοῖς αὐτοῖς, ικμὴν δέ. Οὐδὲν μηδὲ αναπνεῖν εἰ καλύψῃ, δύνεται δὲ μηδὲ. Hoc ita vertit Camerarius: Sciet etiam curator equo accommodare capistrum, quoties vel ad destructionem vel ad volutabrum educere volet, denique, quocunque sine fræno ducentus est, capistrum induetur. Nam hoc respirationem non impedit, & morsibus tamen obstat. Parum aptè. Qui enim capistrum magis obstat morsibus, qvam frænum? vel qvi omnino obstat? Itaq; anmēs non est capistrum, verum plane istiusmodi fiscella, qvalis à Polluce describitur. Qvi ejusdem meminit paulò post par. 10. Ηγ. μὲν γάρ οὐχαλινόμενον αὐτὸν δὲν αὐτῷ παραποτήν, οὐδὲ αὐτοῖς, ικμὴν τὸν ιστηπον. Οὐδὲν μηδὲ αναπνεῖν μὲν εἰς εἰς, επιπνεῖν δὲ εἰς καλύψῃ. Ita habent editi, unde & Gyaltherus vertit: Sed qui equum fræno parentem habuerit, nihil hunc jubeo. Si verò effrenem, camo utendum est. Hic enim mordere non sinit, bibere tamen non prohibet. Ineptè omnia. Num enim οὐχαλινόμενος, fræno parens? num αὐτοῖς, effrenis? Qvi deinde fit, ut hic bibere opponatur τῷ mordere? Verba Pollucis sunt desumpta ex Xenophontis antea laudato loco, qvi ostendit, pro εὐτίνειν εὐτίνειν scribendum esse. Sic habebimus hunc loci totius sensum: Qui franatum ducit equum, ei hoc præcipi necesse non est, at verò, qui absque fræno, ei camo aut fiscella utendum. Nam fiscella mordere equum non sinit, spirare tamen non impedit. Cur spirare non impedit? qvia est οὐ μάδεις χαλκεῖν, id est, ferrum cribri instar undiq; perforatum. Hoc aliud est ab eo, εἰς ὃν αἱ ιριθαὶ βάλλονται, ut ait Hesychius. Nam hordeum seu avena qvi manere possit in ferro ita perforato? Ergo illud potius, qvod λαροσταῖον nominarunt. Pollux vocat χειλωθῆτα, lib. I. cap. II. Εφ' ἐδέξεσθαι δὲ ιστηπῷ, πριμαρένε μὲν εἰς τῆς κορυφαῖς, περὶ θεμένε δὲ τῷ σόματι, χειλωθῆτα. Non videtur satis intellexisse Gyaltherus, vertit enim admodum obscurè: Quod autem ab aurea extensum ori circumda-

cum datum est, in quo equos comedit, crates dicitur. Quid hic est, extensum ab aurea? Κρεμάννων non est extensum, sed dependens. Nempe dependebat saccus ille ab ore, ad quod revinctus erat. Deinde nec in eo comedebat, sed ex eo. Pabulum indebatur sacco, inde per partes equus educebat. Χειλῶν ergo plane λαροστάνται, nisi putamus illum solidum ex corio pannove, hunc reticulatum textum ex funiculis fuisse, sicut hodie que solet fieri, quia χειλῶν ἀχειλός, id est, fræno. Hesychius: Χειλός, τροφή, βρῶσις, χόρδαι, Επανί αλλοχόρασμα. Ita ibi censeo scribendum, non χιλός, docetq; ipsa series & ordo litterarum. Nam præcedit χειλίστευς, & sequitur χειλέτης. Non ignoror, scribi alias per simplex i, sed & isto modo reperiri ex Eustathio cognovimus. Neutrum autem horum ιημός, quatenus est εἴδος χαλινῆς, sicut supra testabatur Hesychius aliquando usurpari. Nam hujusmodi ιημός, Latinè *camus*, specie non multum erat diversus à φιμῷ. Φιμός autem circulus circa os & nares equi, qualis proinde fuerit & camus. Hinc Phavorinus: Φίμα, ιημός, παρασθόμιον, φιμός. Pro iisdem habet, atque παρασθόμιον exponit, hoc est tale quid, quod apponi solet ori. Ubi tamen male fecerit, quisquis acceperit pro fiscella. Nam distinxit Hesychius in superioribus à ιημῷ, qui est εἴδος χαλινῆς, quod Stephanus non observavit. Camum sic exposuit Isidorus: *Camus genus asperi fræni est, quo caballi superbi coerceri solent, dictus à curvitate.* Χαπὸν enim Graci curvum dicunt. Facit camum curvum, & asperum. Unde conjicias, quoniam & ori naribusq; solebat imponi, non fuisse alium, quam quem hodie Germani Ναας-Βανδ/ id est, vinculum narium, vel *kappezaum* appellant. Quale quid proinde fuerit & ιηρινόν, sive *curcumum*, non lupatum cum nodis ferreis, olivarum instar, quod Salmasius putabat. Neq; aliter intelligenda verba sunt Achmetis cap. 261. quæ sunt talia: Εἰ δὲ ἄνευ στεγμῶν σιδηρῶν, ἔτοι παρημόνοι εἰρημένοι μέγιστοι ὑπόλαγέντες ἐλέυσανται τούτῳ. Comparat στεγμῶν σιδηρῶν, quia erant velut vinculum narium, sicut supra & Germanos dixi appellare. Nam Vegetius Artis Veterinariæ lib. II. cap. 33. aliud quid ea voce videtur innuere, quando ait: *Curcumam constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia.* Præter lupos habuerunt etiam τροχὺς in oreis seu squiis, aut ιημοῖς. Hi non fuerunt

Fuerunt δακτύλιοι, seu annuli catenati, qvod colligitur ex Pollucc, qvi ab eis distingvit lib. I. cap. II. De ipsis vero ita ait: καὶ τῶν ὑποσομίων τὰ περιφερῆ καὶ προνωτά, τροχοῖ. Hypostomiorum illa rotunda & serrata, rotæ. Fuerunt ergo instar rotarum orbiculata & volubilia, exterius ferræ instar aspera. Qibus eqvi ludebant, dum freqventer vertunt lingua. Habebantq; fræna ferè omnia, non tamen eodem modo, qvædam majora, alia minora, unde & eorum differentia. Nam χαλινὸς λειός frænum leve habebat τροχὸς ἐν μεγέθει. At vero χαλινὸς τραχὺς frænum durum τροχὸς καὶ βάρεις καὶ ταπεινὸς, sicut constat manifestè ex verbis Xenophontis, qvæ jam superius attulimus. Pollux de eadem re, secutus Xenophontem lib. I. cap. II. Eἰσὶ δὲ σκληροὶ χαλινοὶ, οἱ ἔχοντες τροχὸς τραχεῖς καὶ ιχείρες δέξεις υπὸ δὲ οἰνοχείας καὶ λειασθέχοντες τὰς συμβολὰς, ὡς φασὶν καμπλεῖσθαι. καὶ ταῦτα, διαπολιθεῖαι φέλτοντα, ἐν γύναιαις εἰς σύμποντα. Sunt autem dura fræna, quæ habent rotas asperas, & echinos acutos. Mollia vero, quæ amplas & leves commissuras, ut facile possint flecti, eaque omnia, quæ circum os ponuntur, patula, nec compacta. Sic expono ista, interpreti parum intellecta: Et observo, primum χαλινὸς συληρὺς Polluci esse, qvi Xenophonti τραχεῖς, item τροχὸς τραχεῖς, qvi eidem βάρεις καὶ ταπεινοὶ. Contra χαλινὸς οὐρὴς, qvi Xenophonti λειοὶ; qvi sic dicti, qvod haberent συμβολὰς λειας. Ubi συμβολὰ existimo vocari, qvæ alio loco Polluci sunt ημία, id est, juncturas illas orearum, vel per ansas, vel per circulos integros, aut dimidios. Sed qvæ illa πάντα περὶ τὸ σόμα? & qvi fit, qvod hic nihil de τροχοῖς, qvæ differentiam frænorum maximè faciebant, sicuti ex Xenophonte constat? Puto esse vitium in scriptura, & pro περὶ τὸ σόμα περὶ τὰ σόμα oportere legi. Στόμια, ut dixi supra, ferramenta illa duo sunt, qvæ inseruntur ori eqvorum, in capitibus per ansas circulosve juncta. In his τροχοῖς, ut verè dicantur περὶ τὸ σόμα. Neq; alia sunt ἐν γύναιαις εἰς σύμποντα, qvam τροχοὶ ἐν μεγέθεις, sicut Xenophon locutus fuit. Pro χαλινοῖς συληροῖς Aristophanem opinor usurpare εἶδια προνωτά. Sic enim accipio, qvæ habet Pollux lib. X. cap. 13. Στόμια δὲ προνωτά, ἐφ' ἧν αναγέρει Aristophans. Nam docuerat in precedentibus, προνωτά τῶν ὑποσομίων esse τροχοὺς, ut sint προνωτά, istiusmodi rotulis ferratis armata, & sic dura fræna. Observo & obclos in frænis, Græcè ὀξεῖς. Est de his insignis

Y Arriani

Arriani locus in Indicis: Περὶ ἄκρων τῶν στόματος ἵστως εὐκύλωφέχυστοι δέρματα μοστίνον, ράστὸν, πέρηπλομένον, καὶ ἐν τέτω χάλιξαι πένθραν σιδήρεσσι, καὶ περίτιττα μέντα. Εν δὲ τῷ στόματι σιδήρον αὐλοῖσιν οἱ ἀποτέχυσιν οἰστον περὶ ὀβελὸν, ἐντεῦτην ἐξηγημένον εἰσὶν αὐλοῖσιν οἱ βούληρες. Ἐπιπλὴν ἐν ἑπτῃ ἀγωστον ῥύμηρα, ὅτε ὀβελὸς κρατεῖ τὸν ἵστων, καὶ τὰ κέντρα, οἷα διὰ ἔπειτα μέτρημένα πεντέοντα εἴησαν. ἀλλότιν πειθεῖσι πορτῆρι. Circa oris extremum equi in ambitum habent ex corio bubulo pellēm, consutam, & circum circa alligatam, & in ea cuspides areos aut ferreos, non admodum acutos. In ore vero ipso equi habent ferrum, instar obeli, in quo obsfirmat & procedunt habentes. Quando igitur habent adducunt, obelus imperat equo, & cuspides ex eodem procedentes pungunt, nec permittunt eum nisi obtemperare frānis. In his frānis ὀβελοὺς seu obelos puto esse verculos, seu ferramenta paulò longiora, cuspide armata, quæ immissa oris, stimulabant ipsa. Est enim obelus ima sui parte latior, paulatimque desinit in acumen forma sive specie pyramidali. Atq; talis ille in Indorum frānis. Qvanquam non in ipsis solis fuisse videatur, sed & aliis. Neque enim alias est ὀβελίσκος apud Xenophontem in libro de Re Eqvestri, mea quidem opinione. Verba ipsius: Τὸν μὲν σκληρὸν ἐπὶ τὸν ὀπῆπερ λάσην, ὅλον ἔχην πρὸς τὰς γνάθους, ὡσπερ καὶ ὀβελίσκου ὅποδεν τοις λάσην ὅλον αἴρει. Camerarius sic reddidit: Nam rigidum quavis parte præhensum retinet equus totum inter maxillas, perinde ut veru ubilibet præhendas, totum sustuleris. Non videtur Camerarius intellexisse mentem Xenophontis. Ecquid enim est, veru ubilibet præhendas, totum sustuleris? Mihi non est dubium, quin loqvatur de ejusmodi obelo, quem immisum ori equus tenet dentibus, & sic vim ipsius eludit. Ut sic reddi debeant postrema: Perinde ut obeliscum si præhendat, totum tenet. Pollux lib. I. cap. II. Τοῖς θυμοειδέσιν εὐεμβλητοῖς σκληράς χαλινάς. Αναλαμβάνεται γάρ αὐτές εἰς τοσόμα, ὡσπερ ὀβελίσκους, ἀλλὰ ψηράς. Vertit Gualtherus: Quapropter ferocioribus aspera frāna injicienda non sunt, hac enim veluti obeliscos arripiunt robustos quidem & firmos. Non sunt alii hi ὀβελίσκοι, quam illi Xenophontis, cum ex eo locus totus sit desumptus. At hic eos eqvi dentibus arripiunt tenentque, unde liquet, ibi quoque sic accipiendos esse. Sed quid illud, robustos quidem & firmos, apud Gualtherum?: De obelis sermonem esse liquet: At quo pacto,

paetō ibi εὐπαγῆς? Credo, qvia erant solidi, ex uno soloq; ferro, nullis articulis flexibili. Plane sicut erant & duriora fræna, qvæ his facit similia. Ηντος χαλεπῶς ἵκασται τὸν χαλινὸν διαλέχει καὶ συνθῆ, τόπτησι σκληρὸν εἶναι. Vertit Camerarius: *In quo verò omnes particulae frani graviter discurrunt atque colliduntur, illud frænum rigidum erit. Non est affecutus Xenophontis mentem.* Χαλεπῶς διαλέχεται dicuntur, cum frænum est immobile, ac inflexibile, cum in eo annuli, dactyli, & id genus non laxi, sed adstricti. Huic generi oppositum est alterum, de quo idem: Οὐδὲ ἔτερος διασπείρει αλυσις ποιεῖ. Οὐδὲ ἀνέχει τὰς ἀπτὰς, τοῦτο μόνον ἀκαμάτιον μένει, τὸ δὲ αἷμα απήριναι. Dicit, illud genus esse instar catenæ, in qua si præhensa fuerit pars aliqua, illa sola fit immobilis, cæteræ verò omnes possunt moveri. Ubi ergo catenæ instar mobile est frænum, molle erit, hoc est νύχον, ut vocat Xenophon, aut μαλακὸν, ut est apud Pollucem lib. X. cap. 13. Ubi verò penitus immobile, σκληρὸν. Qualis cum sit obeliscus, qvoniam εὐπαγῆς, id est, ex uno ferro absq; articulis fabræfactus, liquet, cur eum ad genus durioris fræni retulerit. Præter orcas in fræno, qvas & αξονας appellat Xenophon, qvando ait, οἱ καὶ μέσον ἐν τῶν αξόνων διεισθλιοι περιμένουσι, sunt & φέλλια. Sic autem appellasse catenas sub mento eqvi tensas putant. Pollux lib. I. Τὸ δὲ τὸ γένειον διεισθλεον, φέλλιον. Quod verò menti subtendit, psellum. Ita qvidem Gyaltherus. Verum διεισθλεον est id, qvod insertum, non qvod subtensum est. Sic διεισθλεον τεχνὴ τὸ γένειον, id erit, qvod juxta mentum solet inserti. Hoc verò non catena sub mento tensa, verum annulus à latere oreæ insertus, à qvo habena procedere consuevit. Docet aperte Xenophon, qvando ita scribit de eo, qvi concendere parat eqvum: τὸν διαγωγέα χειρὶ ἐν τῷ σπονδαλιδίᾳ, ἐν τῷ φάλιᾳ, μέσον εἰσθλεον εἰς τὸν αριστερὸν χειραλαβεῖν. Non est aliud hoc loco φάλιον, qvam qvod Polluci φέλλιον. At in hoc habena. Nam sic reddidit Camerarius: *De fræni parte inferiore seu etiam de annulo bullave hujus religatum lorum ductorium aptè sinistram manu præhendet. Vides ut lorum ductorium, id est, habena, religatum sit ἐν τῷ φάλιᾳ, qvod Camerario est de annulo bullave.* Credo, qvod illi annulivulgo bullis auratis ornantur. Revera tamen φάλιον seu φέλλιον solus ille annulus, ab utraq; oris parte fræno insertus, ad qvem religantur habenæ.

Y 2

Nisi

Nisi quod interdum huic addantur alii, ut fiat instar alicujus minit
tex catenæ. Atq; inde Hesychius: Φάλια, ογκοι, δακτύλαι. Neq; aliter
intelligenda verba Jobi cap. 40. Δέσις ογκον εν τῷ μυκτηρὶ ἀπε. Φέλιος
τρυπήσεις τὸ χεῖλον. Vertit vulgatus: Numquid pones circulum in
naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus. Sed φέλιον, quod
Polluci φέλιον, Hesychio φάλιον, nil aliud hoc loco, quam circulus si-
ve annulus. Solebant enim ferarum malis perforatis inferere annu-
los ferreos, ut per immisso in illos annulos funes ducerent, & huc
illucq; fleterent, sibiq; obsequentiore facerent. Quid nos ipsos
in ursis aliquoties vidisse meminimus. Atq; hinc est illud τρυπήσεις
φέλιος, quod non rectè Castilionius videtur accepisse, quando reddi-
dit: Et buccam cuspide perforabis. Φέλιον enim non est cuspis. Suidas
περιοχὴ exposuit adducto hoc ipso Jobi loco, quod significat ali-
quid, quod rem aliam tenet clausam. Sed Castilionius respexit ma-
gis ad Hebreum textum, in quo acutum quid significatur. Nam &
Tremellius ita: Aut spinaperforabis maxillam ejus. Omnino φέλιον
apud Jobum uncus circularis est, in quo per maxillas transmisso ca-
ptos suspendere solent pisces. Ut sensus sit, non poteris Leviathan,
maximum ex cetorum genere, sic uncato circulo tenere clausum.
captumque, sicut soles pisces minutos in circulo tali suspendere.
Atque quia φάλιον est circulus, quo moventur fræna, quando addu-
cuntur habenæ, propterea sic dictus est. Est enim φάλιον σάρκα πενεν.
Hesychio teste, id est, movere. Quinimò ex causa hac quandoque
frænum totum denotat, quomodo & alias pars aliqua eximia pro-
toto solet usurpari. Hesychius: Φάλιοις ἵππων, χαλινοῖς ἵππων. Κωλυ-
γοις. φάλιον, κωλυγοί, χαλινός. Et paulò post: Φάλιον, εἰδῶν χαλινών. Ethæc
quidem φάλια Pollucis. At quid est, quod præmittit Xenophon,
velut huic non multum dissimile, quando ait: Εκ τῆς ὑποχαλινίδιας, ή
ἐν τῇ φάλιῳ? An ὑποχαλινίδια quodq; φάλιον seu annulus hujusmodi?
Camerarius fræni partem inferiorem reddidit, quod vix intelligitur.
Pollux memoravit inter ἵππων ὄργανα, id est, instrumenta equestria,
lib. I. cap. 12. ubi tali ordine recensentur: εἱρμαγωγεὺς, βύλαγωγεὺς, κέντρον,
μύνων, ὑποχαλινίδια, μύλα. Gualtherus prorsus imperite vertit ocreas.
Verba ejus: Equestria instrumenta sunt, catena, habena & lorum:
equiss.

equi, stimulus, calcar, ocreæ, habent. Non video, qva ratione ὑποχαλωνία verti possint ocreæ. Nam ὑποχαλωνία est singularis numeri, sicut manifestè docet Xenophontis locus, qvod non observasse Gualtherus videtur. Unde qvoq; rectius apud Pollucem ὑποχαλωνία scribi existimo. Sanè ὑποχαλωνία est à χαλωσ, id est, frænum. At qvid hoc ad ocreas? Potius existimem ὑποχαλωνία esse ferramentum longius ab ore dependens, cui habent alligatur. Scilicet duplia habebant fræna, qvædam cum simplicibus annulis in oreis, alia cum ferramentis longioribus, qvæ qvia propendebant ab oreis, seu axe, aut χαλωσ, id est, illo, qvod inferebatur ori, inde dicta ὑποχαλωνία. Nam χαλωσ propriè id ferrum, qvod insertum ori mandunt eqvi, hinc ὑποχαλωνία, qvæ qvod sub illo ferro, qvia inde propendet. Ecce tibi fræni utriusq; effigiem ex columna Trajani.

Sunt hæ imagines desumptæ ex Lafrerii operibus, qvi omnium optimè ac diligentissimè singula delineavit, ut vix possit ambigi. Videturq; insuper & series vocabulorum apud Pollucem docere. Seqvitur enim mox ἡτία, id est, lorum seu habent, qvæ ad ferrum istud solet religari. Et hæc qvidem ferramenta fræni, qvæ ut ad os caputq; firmarentur, opus erat loris. Eorum unum Græci appellabant κορυφαῖς, eratq; illud, qvod ab eqvi vertice præter aures ten-

Y 3 debat:

debat ad os. Pollux: οὗ δοῦλος κορυφῆς τείταπε εἰλέλαινεν ἡμέσεστι τὸν χελιδόνην κορυφαῖσα. Lorum ab equi vertice tendens ad frænum, capitale. Ita vertit Gvaltherus. Dixi præter aures. Docet Xenophon in de Re Eqvestri, unde nostrum desumisse arbitror: πῶς δέχεται τὸν χαλινὸν, τῶς ὃ περὶ τὰ ὄτα τὰς κορυφαῖς. Vertit Camerarius: Videbimus, & lupos, quo pacto ore, & verticale lorum, quo pacto ad aures admittat. Verum χαλινὸς non sunt lupi, sicut liquet ex superioribus: Nec εἰ τὰ ὄτα, ad aures. Malleum sic exponere: Videbimus, quo modo & admittat frænum ore, & lorum circa aures. Liqvet autem plane, κορυφαῖσι pertinuisse ad aures, ut existimem non esse aliam, quam quæ aurea est Festo, & ab ore distinguitur. Aureas dicebant frænum, quod ad aures equorum religabatur. Meminit ejusdem Xenophon & in sequentibus, ubi docet, quomodo imponi frænum debeat: Τὸς μὲν νήιας περιβαλὼν περὶ τὸν κεφαλὴν καλαθέτω ἐπὶ τῇ ἀκρωμίᾳ, τὸν δὲ κορυφαῖαν τῇ διξιά αἱρέτω, τὸ δὲ σόμιον τῇ αριστρῇ προσφεγέτω. Exponit Camerarius: Habet nas ob caput in summis armis ponat, verticale autem attollens in dextra teneat, ac lupos sinistra admoveat. Ubi verticale reddit, quod supra verticale lorum, Gvaltherus capitale dixit. Liqvet autem totum id intelligi in quo frænum, non unum modo lorum, quoniam opponitur σόμιος, & præter illud σόμιος ac κορυφαῖσι nihil memoratur ad frænandum equm. Est tamen seorsum & γέρειας ἥπις inter fræni lora. Pollux sic de eo: Οὐδὲ περὶ τὰς γέρειας, γέρειας ἥπις, γέρειας. Vertit Gvaltherus: Quod circa maxillas, maxillare. At γέρειον, mentum. Philoxenus: Mentum, γέρειον. Sic erit lorum non circa maxillas, sed mentum. At verò lorum illud, quo auriga frænum moderatur, Græcis est νία. Hesychius: Ηνία, λῶρα χαλινέ. Ηνίας, χώροις, τόποις, ἡλώροις τῷ χαλινῷ. Dicit, lora frænorum ita nominari. Vocantur & ρύμης. Pollux: Αἰ δὲ νίαν φέρει ρύμης. Suidas: Ρύμης, χαλινὲι ἴματεις, νία. Dicit expressè, hoc vocabulo significari ea lora, quæ ad frenos spectant. Quod notandum, ne hic cogitemus helcia, de quibus alio loco dixi. Latinis sunt habene. Philoxenus: Habena, νία. Lexicon Argentoratense: Habena, νία, αγωγεύς. Observa, etiam αγωγέας appellasse. Suidas: Αγωγέη, ιμάτιον ὅργελα ὅππος. Atq; ita usurpavit Xenophon, Polybius, & alii. Idem voluit Hesychius, quando scripsit:

Αγωγεύς

Ἄργειος ὁ ἵπας. Nam *ἵπας* est *lorum*. Ita autem etiam Latini habenas appellarunt, maximè Poëtæ. Virgilius lib. I. Aen.

Flectit equos; curruque volans dat lora secundo.

Phædrus noster lib. III. cap. 7.

Et lora frænis continet spumantibus.

Ovidius lib. II. cap. i. in verbis Solis ad Phaëtonem:

Corripe lora manu.

Cæterum, hæc lora à frænis per dorsa jugalium decurrebant ad aurigam, unde *κατανοταια*; id est, *per tergum decurrentia*, appellabantur. Pollux: *Τὰν ἴντας αἱ μὲν κατανοταιαὶ καλέσθαι.* Ex loris aliqui nominantur *catanotiae*, hoc est, decurrentes per tergum. Nisi quis existimet, signari per *intac* hoc loco non tam fræna, quam lora alia à jugo per tergum ad caudam decurrentia, quod videtur esse verius. Interim sic protenta fuisse certum est, ac ne turbarentur facile, aut decidarent, transmissa per annulos quosdam. Pollux: *Οἱ στρηγοῦντες διὰ τῆς στηγούντας αἱ ιντας, δακτύλοι.* Ferrei circuli, per quos trahuntur habentæ, diciti dactyli. Docet, dactylos vocasse. Nuncupabant quoq; θαιροδύτας. Hesychius: *Θαιροδύτας οἱ ἐν τῷ ζυγῷ δακτύλοι, διὰ τῶν οἱ πολῖπες.* Thærodyta annuli in jugo, per quos transmituntur habentæ. Qvibus verbis simul discimus, ubi annuli illi fuerint, videlicet in jugo. Apparet tamen ex Onuphrii picturis, saltem in Circensisibus vehiculis habuisse etiam in summo maschalisteris, si modò rectè sese habent. Usus erat omnium, ut haberent in obseqvio jugales, quod Horatio est *temperare ora frænis*. Pertinebat huc, ut pro ratione negotii lora cum frænis vel attraherent, vel remitterent, & vel in hanc vel in illam partem flechterent: Primum dicebant *frænos inhibere*. Livius I. cap. 48. *Inhibuit frænos is, qui jumenta agebat.* Valerius eandem rem proponens lib. IX. cap. II. sic ait: *Is, qui jumenta agebat, succussis frænis constituit.* Unde colligas esse idem & *succutere frænos*. Ovidio hoc est *ducere*, lib. XV. Met. f. i..

Ego ducere vana

Fræna manu, spumis albentibus oblita, luctor,

Et retro lentas tendo resupinus habenas.

Hic retro tendere habenas, & ducere fræna idem est. Nempe ducere simplex,

simplex, pro adducere ponitur: Est enim adducere, attrahere. Cicero in Lælio: *Commodissimum est quam laxissimas habenas habere amicitiae, quas vel adducas, cum velis, vel remittas.* Græcis hoc est ἀναρπέων έπος χαλινά παλαιά τὸν ιππαν, ut ex Luciano discimus. Secundum dicebant fræna dare. Livius lib. XXXIV. cap. 2. Date frænos impotenti naturæ & indomito animali. Virgilius lib. I. Aen.

-- -- Et laxas sciret dare jussus habenas.

Idem est immittere fræna seu habenas. Virgilius iterum lib. IX. Aen.

-- -- Immisis pars cœca & concita frænis.

Ubi tamen plus est immittere, quam dare, quoniam, qui dat, non tenet ea adstricta, nec tamen libera plane patitur esse fræna, qui vero immittit, sinit quoque esse libera. Alibi pro immittere, Poëta idem dixit effundere. Ut lib. V. Aen.

-- -- Manibusque omnes effundit habenas.

At pro dare, usurpant & laxare fræna. Quomodo Lucanus lib. VII. Frænosque furentibus ira laxat. Cicero in verbis antea citatis ita usurpavit remittere. Græcis hoc est ἐνδιδενα τὸν χαλινὸν, item ἔξογμαν μήλαν, uti Pollux docet lib. I. Homero ferè ταῦτα iμάσιν. Ut II. v.

Ὀπας τὸ περιτον τανύση βούσιν iμάσιν.

Ubi Nestor vetat filio, loris extensionem facere ab initio, & sic ad cursum nimis concitare suos eqvos. Alterum vero πάντα χαλινὸν αγείρει, ut de voluptate Basilius locutus est. Medium ex his est frænare. Respexit auctor Dialogi de Causis corr. eloq. cap. 31. Orator tenebit habenas animorum, & prout cujusque natura postulabit, adhibebit manum, & temperabit orationem. Horatius pro eo dixit temperare. Solebant autem eqvorum excitandorum gratia percutere ipsorum colla habenis, quod ex Xenophonte discimus. Pollux imitatus ipsum hoc appellat ἀναλάσσει τὸν αυχένα τὴν χαλινὴν. Item ἀναρπέων τῷ χαλινῷ. Virgilio hoc est concutere frænalib. VI. Aen.

-- -- -- -- Ea fræna furenti

Concutit, & stimulos sub pectore verit Apollo.

Silius dixit quaterelib. XVI.

-- -- -- -- Quatit equore aperto
Lora suis viator.

Qvod

Qvod si tardiores sunt, habenis eos verberant, præsertim in defec-
tu flagellorum. Silius lib. XVI.

Prosternitis dorso quatiuntur inania lora.

Simili ratione habes apud Statium lib. VI. Theb.

Verberibusque jubas, & terga lacefit habenis.

Curtius lib. IV. cap. 15. Exaudiens bantur tantum strepitus habenarum,
quibus equi currum trahentes, identidem verberabantur.

Tertium dicebant flectere. Ovidius lib. II. Met. de Phaëtonte:

Ipse pavet, nec, qua commissas flectat habenas,

Nec scit, qua sit iter. — — —

Pro flectere habenas idem alibi usurpavit flectere ora equorum aut
equos ipsos habenis. Ut in Ep. ad Pisonem:

Sic auriga solet ferventia Thessalus ora

Mobilibus frænis in aperto flectere campo.

Virgilius sic dixit contorquere ora lib. XII. Æn.

Ora citatorum dextra contorsit equorum.

Solebat autem hoc fieri frænis in alterutrum latus conjectis, qvod
Pollux τὸν χαλινὸν μεταβάλλειν ἐφ' εἰσατέρην τὸν γνάθον appellat. Malè Gval-
therus vertit: Frænum in utramque trajicere maxillam. Nam ἐφ' εἰ-
σατέρην non est in utramque, sed ad alterutram. Vult, oportere frænum
conjicivel ad dextram maxillam aut genam, vel ad sinistram, si fle-
ctendus equus, de quo ibi sermo. Atq; hic frænorum usus. Seqvitur
nunc capistrum. Id ita à capite jumentorum dictum ait Isidorus. Nem-
pe, sicut oreæ ab ore, ita capistra à capite, qvia illæ inferebantur ori,
hæc circumdabantur capiti. Erant enim capistra, qvibus equi ju-
mentave, sublatis frænis, tenebantur, unde quoq; sunt, qvi capistra
dicta putant. Qva de re videri Vossius potest. Varro lib. II. de R.R.
cap. 6. ubi agit de pullo asinino, & qvaratione primo secundoqve
post partum anno debeat haberi. Proximo anno patiuntur esse cum
his, & leniter capistris aliave quare habent vincētos. Vides, capistris
vinciri tenerique, verum leniter. Inde molliacapistra apud Virgi-
lium lib. III. Georg.

— — — *Inque vicem det mollibus ora capistris.*

Ubi Servius: In vicem. Frænorum scilicet, ne adhuc tenera ora laedan-

Z

tur.

tur. Qvibus verbis constat, alia esse fræna, alia capistra: Illa lædere ora, hæc non lædere. Nempe fræna pertinebant ad ora, inscrebantur ori: Contra capistra pertinebant tantum ad capita, neq; ori indebantur. Itaq; nec ora lædebant. Græcis vulgo est φορέα. Philoxenus: *Capistrum, φορέα*. Sed in Glossis est φορέα. Ita namq; habent: *Capistrum, φορέα*. Glossæ Græcæ habent φορέαν. Atq; ita etiam apud alias reperitur, nisi qvod accentum referant ad syllabam priorem. Hesychius: *Φορέα, ἔλκυσθον, περισόμιον, καπίσριον*. Vides, per καπίσριον exponi, qvod est Latinorum *capistrum*. Moschopulus: *Απὸ τῆς Φορέας, ἡγετεῖ τὰ κοινῶς καπίσρια*. Suidas: *Φορέας, περισόμιον, καπίσριον*. Qvando Suidas & Hesychius per περισόμιον exponunt, ostendunt manifestè, non inferi ori, sed alias circumponi ei consueuisse, hoc enim propriè est περισόμιον. Et in eo differebat à frænis. Idem liquet ex instrumento tibicinum φορέα vocato, qvod utique non inscrebatur ori, sed tenebat illud justo modo. Itaq; Scholia festi vetus Aristophanis in Vespis explicat τὸ τερψινεῖμενον τῷ σομίδῃ τῇ αὐλῆι δέκα, ἵνα μὲν τοχεῖη τὸ χεῖλον τῷ αὐτῷ. Id, quod ori tibicinis circumpositum est, loramentum, ne labra ejus findantur. Vide Salmasium Exercit. Plin. pag. 833. ibiq; pertinentem luci picturam. Et qvia parum discrepat hæc φορέα, siccirco σομίδα capistrum quoq; dictum Salmasius putavit. Στομή, ait eo loco, idem, quod capistrum. Nempe ita habet etiam Hesychius: *Φορέα, η αὐλήνη σομής*. Sed mihi hic Hesychius non voce propria & æqvivalente per omnia, sed qvalicunque usus esse videtur, ut ostenderet, qvid φορέα significaret. Nam alias σομής immittebatur ori, sicut liquet ex superioribus, φορέα neq; quam. Præterea nemo reperitur, qvi φορέαν atq; σομίδα diceret esse idem. Nam Lucilius qvidem versus, qvem adducit, penitus luci nihil. Verba ejus:

Trullen postomis huic ingens de naribus pendet.

Hic Salmasius existimat legendum: *Trulleus pro stomide, ut faciat Latinum stomidem, pro eo, qvod in Græcis esset σομής, id est, φορέα, seu capistrum. At hic sermo esse de capistro nequit. Nam expresse Lucilius id, qvicq; id est, pendere ait de naribus, qvod profectò nihil convenit in capistrum. Capistrum est περισόμιον, ambit os, at postomis.*

stomis pendet de naribus, qvæ inter se se differunt plurimum. Deinde Nonius expreßè ferrum ait fuisse. Verba ejus: *Postomis dicitur ferrum, quod ad cohibendum eorum tenaciam naribus vel morsui imponitur, Græcè δοτην σφυρός.* Si ferrum fuit, utiq; capistrum explicari neqvit; Nam capistrum fuit lorū. Inde iudicis pro capistris apud Homerum locis pluribus. Ut Il. O. ubi eqvi soluti à jugo ligantur capistris istiusmodi. Neq; alia est caufa, cur Virgilius *capistra ferrata*, nihil obstat. Sunt illa peculiaria, hædis ablaſtandis facta. Docent ipsa verba ejus:

Multi jam excretos prohibent à matribus hædos,

Primaque ferratis prafigunt ora capistris.

Servius hoc loco: *Ferratis capistris, id est, duris.* Parum ex sententia Virgilii, qvi intelligit verè ferrata, id est, ferro confixa. Solebant enim capistris illis addere aculeos ferreos, extantes circa nares hædorum, ut, si ad capras veniant, oraq; uberibus admoveant, metu istorum stimulorum ferreorum repellantur, sicut hodieq; passim est in usu. Athæc capistra nil ad nostra, qvæ omnino fuere coriacea, vel ex loris plexa. Subdit Nonius, id ferrum pertinuisse ad cohibendam eqvorum tenaciam. Tenacia eqvorum est, cum frænis nolunt parere. Hinc apud Livium, lib. XXXIX. cap. *Equum tenacem, non parentem frænis asperioribus, castigandum esse.* At qvi hoc possit capistrum, qvod non potest frænum? Capistri sanè usus fuit mollior, ut qvi neq; os coërceret. Itaq; non potest de capistro Lucilius egisse. Neq; placet ἡ postomide, qvod Salmasius restituit. Nullus stomidis hic est locus. Στομίς ad fræna pertinet, φορβεῖα non pertinet ad fræna, sed est sui generis. Pollux: Τῆς ἐπιφανείας φορβεῖα μὴ ποιεῖ τῷ αμμα, ἐπὶ τῷ ποδυφατίᾳ τερπίθεται, ὡς μὴ ἐλκόμενη τὸ τον καὶ τὸ χαλινθέα μυσκολαίνειν. Facit diversa Pollux, usum φορβεῖας, & χαλινθέα, qvorum posterius, cum fiat per σομίδα, non potest φορβεῖα & σομίδα idem esse. Adde, qvod observet Dousa, versum illum reperiri scriptum aliter in lexico qvadam veteri, & ad hunc modum:

Postomides huic de naribus ingentes pendent.

Si postomides plures pendent de unius naribus, qvi significare

Z 2 possint

possint capistra? Nemo enim plura ea uni eqvo imponit. Neq; ramen in eorum sum sententia , qvi exponunt circulum ferreum, dentatum naribus eqvorum ferocientium imponi solitum, quem in præcedentibus ostendimus vocari camum. Circulum enim illum sive camum nemo unquam fecit pendentem de naribus, sicut manifestè hic de postomide Lucilius testatur. Magis eo adducor, ut existimem significare instrumentum, quo utuntur mulomedici fabriq; nostri, quando urunt secantve eqvos. Ferrum duplex est ac longiusculum, ab uno capite ansatum, ut aperiri claudique possit, crebris dentibus intus asperum, quod in superiori labro eqvi fixum verissimè dependet. Germani cine **Preins** appellare consueverunt. Juvat plane, quod ajebat supra Nonius, non solum naribus, sed etiam *morsui* imponi. Hoc enim in nullum instrumentum aliud magis convenit. Non profectò in camum, ac ne in capistrum quidem, minimè verò stomidem, cum nunquam stomis imponatur. Non igitur postomis stomis est, nec apud Lucilium in stomis immutari potest. Quod & ex eo liquet, quod Nonius ait postomidem dictum *απὸ τε σόματος*, hoc enim sic intelligo, quod ab his vocabulis *απὸ σόματος* formatum sit *postomis*, quasi quod *απὸ τε σόματος*, hoc est, ab ore, dependeat. Neq; obstat lectio vulgata Nonii, imò ex hac interpretatione accipit lumen, cum intelligitur, eum, quisquis tandem hic exagitatur, habuisse ita trulleum & vas vinarium ingens ori affixum, ut eo liberare se non magis potuerit, quam eqvus postomide. Postomis itaq; non est *σόμις* vel stomis, sed nec capistrum significat, quippe quod nec ferrum erat, nec à naribus pendebat, verum lorum aut funis, quo præligabant capita jugalium. Auctor Etymologi ex Herodiano Grammatico, voce *ἀρεῖ*: Φορβεῖα σημαντὶ τὸ σχοινίον τε ἀλόγου τὸ περισθέματον, τὸ καπτότριον. *Phorbeia est funis circa os jugalis, capistrium.* His capistris alligabant jugales in stabulis, nec officiebant ea, quo minus sumere possent pabulum, unde constat, quod & ante dixi, non habuisse illa inserta ori. Hippiatrica seu de Re Eqvestri: Τὰς δὲ φάτνας υψηλούρας εἴναι δεῖ, αὐτοφειδῆς απὸ ἀλόγων τὰς φορβεῖας, ηδὲ ἀνανεύσας λαμένει τὰ τρέφοντα. *Præsepio vero oportet esse altiora, ut in eis suspendi possint capistra, & nihilominus animalia sublatas*

tis

vis capitibus sumere pabulum queant. Sicut autem φορεια propriè apud Græcos est capistrum, sic interdum video pro eo positum ιππιον. Ita sanc habes in Lexico Argentoratensi: *Capistrum, ιππιον.* Etiam φιμὸς hoc sensu aliquando usurpatus videri potest. Nam quod extat in Lege Mosaica Deut. 25. οὐ φιμώσεις βέν αλοῶντα, & vulgatus reddidit, non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas, id Grotius in notis ad hæc verba explicat, *non capistrabis*, & addit, ita enim Plinius loquuntur & Columella. Verum insipienti utrumq; au-
torem aliud videbitur. Plinius sic ait lib. XVIII. cap. 19. Si inter ar-
bores vitesque aretur, fiscellis capistrari oportet, ne germinum tenera
præcerpant. Hic usurpat non capistrare simpliciter & per se, verum
capistrare fiscellis, quæ duo inter se differunt plurimum. Nam qui
simpliciter capistrantur, illi illigantur capistris, & qui capistrantur
fiscellis, eis adduntur fiscellæ, quorum hoc prohibet ipsos capere
cibum, illud non prohibet. Unde liquet in Lege Mosaica non pro-
hiberi, ut capistrentur, sed ut capistrentur fiscellis. Et hoc propriè
φιμόν. Φιμὸς enim os cludebant, erantq; craticulatum ex funiculis
viminibusq; plexi sacculi corbesve, quos vocabant fiscellas Latini,
Græci alias ιππια, quemadmodum superius ostendi. Scholia stes
Aristophanis in Eqvitibus: ο τοις ιπποις περιθέμενος επιλεῖτο ιπ-
πιον, ιπαλθμενος φιμός. Fiscella, quæ circa os equorum ligari solet, & alias
vocabatur phimos, ita dicitur. Et quoniam φιμὸς cludebant os, inde
habemus in Glossis: φιμημα, obmuto, commuteo, commutesco, compe-
tor. φιμω, compesco. Nempe, quia non bobus solummodo vel eqvis,
sed & hominibus fiscella obligari os solebat, ne id possent aperire.
Servi frequentissime sic coerciti, præsertim in pistrinis, ne possent
edere, farinamq; subducere. Sed & silentium hoc modo ipsis im-
positum videtur. Unde Seneca de veterum humanitate adversus
servos, & servorum apud illos libertate, ep. 47. At illi, quorum os non
confuebatur. Ubi consui plane Græcum φιμεῖσ, peræ scilicet ac fac-
culi instar ambitu collecto, & funiculo constricto. Necq; aliud exi-
stimo voluisse Annianum, quando scribit de Persis lib. XXIII.
Nec ministrandi apud eos famulo mensaque adstanti hiscere vel loqui li-
cet, vel spuere, ita prostratis pellibus labra omnium vinciuntur. Alludit

Z 3

fine

sine dubio ad τὸ φιμώδης solitum hoc sine usurpari. Cum primis vero in damnatis hoc receptum fuit, ne liberam emittere possent vocem. Et hinc φιμώθεντες Zenobii, quos memorat & Heinsius Exerc. Sacr. pag. 69. Putant viri summi, pertinere huc & locum Aristophanis in Nubibus:

Φιμώστη τέττα τῷ ξύλῳ τὸν αυχένα.

Sed nos sumus alia in sententia. Nempe sermo ibi est de Cleone furti & ambitus damnato, quem sic puniri volunt. Non est autem poena sufficiens tantorum delictorum, si eam modo illo tantum accipiamus, quo predictum est. Adde, quod hic non simpliciter sit positum φιμώστη, sed additum τὸν αυχένα. Vulgo φιμός pertinebat non ad αυχένα sive collum, sed ad στόμα sive os. Quando ergo dicitur φιμώστη τὸν αυχένα, nulla intelligitur conclusio oris, verum colli, sive gutturis & faucium. Qualem fieri nonnunquam confuevit φιμός, sicut nunc nervo arcui dempto, vel hinc intelligitur. Neque; aliam opinor fuisse causam, quare Hesychius sic scripsit: φιμός, δισμενός, ἐμπράττει, αγγεῖος. Est enim αγγεῖο strangulare, fauces constringere. At τὸ φιμέν vulgo sumptum significat tantum os concludere loro, qui φιμός est Græcis. Chrysostomus pro eo dixit σπαρτίον. Verba eius Orat. 5. in Esaiam: Καὶ ἔξιδ λοιπὸν, παθάσερ οἱ τὰς ὅπῃ θάνατον ἀπαγόμενοι, σπαρτίον ἔστι τὸ στόματος ἔχοντες. Hic plane σπαρτίον est φιμός, id est, lorum, seu potius funis sparteus, quo cludebatur os damnati, cum supplicium de eo esset sumendum. Idem Or. 9. de incomprehensibili Dei natura: Σπαρτίον ἔστι τὸ στόματος λαβὼν ἔξυγετο τὰς ὅπῃ θάνατον ἔσθον. Vertunt: Frano in os injecto ad supplicium ducebatur. Perperam. Non enim in os injectum fuit, verum circa os ligatum, ita, ut maxillis per lorum illud ad superiora constrictis aperiendi ejus nulla facultas esset. Id quod abunde Græca indicant, quando habent in τὸ στόματος, non cū τῷ στόματi. Hoc ergo lorum σπαρτίον, credo, quod non esset semper ex corio, sed saepius ex sparto, non quod ex illo φιμός habera seu funis esset aptata, quo carnifex damnatos ad supplicium trahebat, sicut volunt viri longè doctissimi. Dicit enim expressè Chrysostomus de illo σπαρτίον, quod damnatus id habuerit circa os. Occurruntq; similia apud ipsum verba Homil. 4. in Es.

Ez.

Εξάγοντι αυτεστὸ σπαρτίον εἰς τὴν σόματον ἔχοντας. Item Hom. i. ad Macab. Τὸ σπαρτίον ἐπὶ τὴν σόματον ἔχοντα. Σπαρτίον istiusmodi, seu φιμὸν, Pacatus noster Latinè appellavit *frænum*. Verba ejus cap. 29. *Cum licitorum arma, cum damnatorum fræna tractassent.* Non sunt alia hic *damnatorum fræna*, quam φιμὸι seu σπαρτία, sicut dixi jam in Notis ad eum locum in Editione secunda. Et hoc quidem est φιμὸν, quod Plinius vocavit *capistrare fiscellis*. Columellæ locus, quem & ipsum laudat Grotius, huc prorsus nihil facit. Loquitur enim ibi Columella non de bobus, aut conclusione oris, verum simplici religatione. Ita namq; habent lib. VI. cap. 19. *Primit duobus statuminibus imponitur firmum jugum, ad quod jumenta capistrantur, vel boum cornua religantur.* Capistrari dicuntur jumenta hoc loco, quando simpliciter alligantur, sicut alligari solent in stabulis ad præsepio. Nempe sunt capistra saepe qualiacunq; vincula, etiam ex viminibus facta. Idem Columella lib. IV. cap. 20. *Cum ad summum palum recta vitis extenta est, capistro constringitur, ne fætu gravata subsidet curvaturque.* Capistrum hoc loco dicitur vinculum ex vimine, quo summus vitis ramus in capite devinctus religatur ad jugum solenni hodieq; ratione. Quod an locum habeat etiam in φιμὸς & φιμὸν Græcorum, necdum habeo compertum. Illud singulare est, quod reperiantur & φιμὸι αὐλωτοὶ. Sic enim habet Pollux: Εναλεῦτο δὲ τινες αὐλωτοὶ φιμοί. Σιατὸ πώδωνες ἔχειν ἐπηρημένες, οἵτις ἐγχρημετίζοντες οἱ ἄποινοι ἡχον ἐποιεῖν προσόμοιον αὐλῶν. Vertit Gualtherus: *Sunt & fræni quidam fistulati eo, quod tintinnabula habeant appensa, quibus equi inhinnientes sonum reddunt fistula persimilem.* In hac versione multa sunt, quæ probari non possunt. Primum φιμὸν reddit *frænum*. At pro fræno illam vocem usurpari nusquam observavimus. Nam Pacati locus agit non de instrumento eqvestri, verum ad supplicia & poenas pertinente. Deinde nec αὐλῶν est fistula, sed tibia, quæ differt plurimum. Præterea nec illud quadrat, quod fræna illa dicat habuisse tintinnabula, & tamen dicta esse fistulata. Nam à tintinnabulis quid dici queat fistulatum? Sed & illud parum liquet, quomodo illa tintinnabula sonora facere potuerint hinnitu potius, quam motu corporis, & agitatione alia. Evidem πώδωνες esse vulgo tintinnabula discimus ex Glossis, quæ sic:

sic habent: κάδων, *tintinnabulum*. In Glossis aliis *tintinnaculum* scribitur. *Tintinnaculum*, κάδων. In aliis *tinnibulum*. Sic enim habent: *Tinnibulum*, κάδων. Qvicq; autem sit de varia formatione vocis, ea instrumenta vulgo denotari per κάδωνας, qvæ agitatione pulsuq; sonum edunt, certum est. Præterea videmus in antiquis monumentis dependentia ex eqvis tintinnabula. Nam in nummo æreo Imperatoris Heraclii, cuius effigiem exhibit Lipsius in de Cruce, habes Imperatorem in vehiculo sedentem, qvod à tribus trahitur eqvis, è qvibus tertius, qui antecedit cæteros, habet tintinnabulum inter primos duos pedes ante pectus pendens. Sed & phaleras, & fræna culta olim apud veteres Romanos sic fuisse obseruat Phavorinus. Κάδωνας, ait, εν ταῖς φαλάραις καὶ χαλινοῖς τῶν ἵππων οἱ σερινοὶ φέρουσι τοῖς παλαιοῖς εἶχον, ὡς περιφέρειν. Καδωνοφαλαροπόλις λέγεται Φαλαρίνης τύπος χρωμένης κάδωνας. Καὶ τοῦτο Ρωμαῖοις ὅμοιας, ὡς εἰ γὰρ Βαρίνος πολλάνις εἴρεται. *Tintinnabula in phaleris & frænis equorum milites apud veteres habuere, sicut nunc quoque.* Equos cum phaleris tintinnabula habentibus memorat Aristophanes de iis, qui usurpant. Simile quid & Romanis usitatum, sicut ego Varinus sepissimè confuxi. Locus Aristophanis, quem respexit, extat in ipsius Raniis, iiltis verbis:

Κύκνες ποιῶν καὶ Μέμυνας καδωνοφαλαροπόλις.

Hoc sic reddiderunt Latinè: *Effingens Memnonas, cygnosque nolipharepolas.* Sed non exprimunt sententiam vocis Græcæ, ea namq; illud notat, qvod est dictum in superioribus, cuius respectu poterant dixisse *nolaphalaropulos*. Nam & Scholia stes ibi aperte: καδωνοφαλαροπόλις Απολλώνιος φοστή, διτιαρείνεγε χρωμένης κάδωνας τίνας, κάδωνας εν τοῖς φαλάραις καὶ χαλινοῖς τῶν ἵππων εἶχοντας. *Codonophalaropolus*, id est, *nolaphalaropulos*, Apollonius ait vocare, quod proponat quosdam nolis seu *tintinnabulis* utentes, qui *tintinnabula in phaleris & frænis* habent equorum. Dicit aperte, in phaleris & frænis eorum habuisse ista tintinnabula. Ut sic πόλεις denotent non polas, ut verterunt, verum eqvos. Et de talibus accipiendum est, qvod habet Diodorus lib. XVIII. agens de mulis in curru Alexandri, καὶ παρ' ἐπαλέγειν τῶν σταγόνων εἶχεν ἐξηριμένον κάδωνα χρυσέν, & ad utramque maxillam habebant exans *tintinnabulum* ex auro. Sicut autem hæc de *tintinnabulis* in frænis

frænis certa sunt, sic incertum, an qvid faciant ad Pollucem, nam ipse loquitur non de phaleris, nec frænis, sed φίμως. Deinde φίμως appellat non κώδωνοφόρος, sed ἀνλαωτός. Maximum verò, qvod hic obstat, illud est, qvod κώδωνες hic sonum edant non agitatione, sed hinnitu eqvi, eoq; fine appendantur. Δενάθωσι vulgaribus sic ait Suidas: Κώδων, τὸ τῆς πόλεως ἀδεῖον. Codon seu tintinnabulum est dictum, quod tinnitus sonum ve edat, quando moveatur. At κώδων apud Pollucem edunt sonum tum demum, cum in eos hinnit eqvus. Qvare potius adducor, ut existimem has κώδωνας fuisse instar cymbalorum æreas patellas, intus cavas, sensimq; dilatato ambitu patentes, in quas dilapsus eqvi hinnientis sonus, majori voce relabebatur. Hesychius: Κώδων, σάλπιγξ, ἵχειον, πύμαλον, μύνων, πάλυξ. Ita hæc sunt distingvenda. Dicit κώδων, qvem alias nolam seut tintinnabulum exponunt, significare qvoq; tubam, vasculum æneum, voce repercutia sonum edens, cymbalum, myconam, & calycem. Qvibus verbis & per ea adductis rebus liqvet abunde, κώδων significare cavum aliquod ex ære, qvod acceptum majore claritate reddebat sonum. Convenit Scholiares Sophoclis in Ajace, qvando ait: Κώδων, τὸ τῆς σάλπιγγος πλαῦ. Codon est illud in extremitate tubæ patulum latumque. Nam & hoc ejusdem plane specie est cum cæteris. Hujusmodo κώδωνas igitur seu patellas cymbalorum specie habebant aliquando in φίμως, qvæ, qvia sonum reddebant repercutsum eqvi voce, ideò rectissime ἀνλωτοὶ vocati sunt. Hesychius: Αὐλῶι, φίμοι οἱ πημοι διὰ τὸ τοῖς πημοῖς κώδωνας προσῆθαι, εἰς τὸν ἐμφυσῶντες οἱ ἴπται φωνὴν σάλπιγγος προΐστο. Sic editum est in vulgatis, sine sensu. Legendum absq; dubio ac distingyendum: Αὐλῶι φίμοι οἱ πημοι, διὰ τὸ, &c. Sententia est: Phimi aut cami tibiali, quia camis codones addebant, in quas inflantes equi vocem tubæ edebant. Ostendit, sonum illum fuisse gravem tubæ instar, unde manifestum est, huc nihil pertinere tintinnabula, de qvibus ante dictum fuit. Maximè, cum & ipse afferat, non aliter edidisse sonum, qvam inflati ab eqvis, qvod qvo pacto factum sit, ostendit Pollux, qvando pro Hesychii ἐμφυσῶντες ἐν χρεμέτιζοντες usurpavit. Cum Hesychio convenit & Eustathius, cuius verba de hac re leguntur in II. s. Aἰσχύλος καὶ φίμως (male in Basileensi Editione, qvauitor, legitur Aa Σημεῖος)

Σημεῖος) λέγει διπλῶτες, διὰ τὸ πάλμωνας φοσὶ περιστῆται αὐλῶις, οἱ ἐμφυσῶντες οἱ ἵπποι, ὡς φωνὴν σάλπιγγον προΐεντο. Γράφει εἶτας: Οἱ εἴχε πόλεις τέτταρες θυγηφόρες, φιμοῖσιν αὐλῶισιν ἐσομωμένας. Memorabile in his verbis Aeschylus est testimonium. Nam ostendit, genus hoc φιμῶν pertinuisse ad equos, quos & ipse πόλεις vocat, sicut supra Aristophanes, qui hinc lucem accipit, nec ad equos singulares ita, ut ad eos, quos adjungere ad vehicula solebant. Ob hanc causam enim πόλεις ζυγοφόρες vocat, quasi tu jugales aut jugarias equas dicentes. Sed & illud ἐσομωμένας φιμοῖσιν declarare videtur, quasi κάλπων illos seu patellas habuerint religatas ad ora, fiscellarum instar. Quae fortassis causa est verissima, cur φιμοὶ αὐλῶι sunt dicti. Non quod φιμοὶ hic essent fræni, sicut haec tenuis intellexerunt apud Pollucem & alibi viri docti, verum quod fiscellæ ad hunc modum formatæ, ut haberent instar patellæ cymbalive, aut tubæ. Quam verissimam sententiam existimo, & propterea Pollucis locum integrè sic expono: Appellantur verò & fiscellæ quedam tibiatae, quia habent appensas codonas, id est, patellas, instar cymbalorum aut orificiorum patentium in tubis, quas cum equi hin-nientes inflant, edunt sonum veluti tubarum.

Cap. XIV.

De flagellis stimulisque.

Virga. Πάλπος. Κέντρον. Stimulus. Stimulum. Βάσις ή πόδης. Flagella. Duplex horum genus. Καλάρροψ. Grotius rejectus. Scholia festes. Aroti correctus. Ιμάδη. Φραγμός. Flagra, flagella, flagelli, scutica, flagra. Hesychius correctus. Angvilla. Monumenta bubula. Βέπληγες. Ακοντίον. Τσερχίς. Τσερχίζ. Flagrum catenatum ossibus. Interpres Luciani notatus. Ατραγαλών μάστιξ. Plutarchi versio notata, & Athenei, qui exponitur. Μύωνας. Pollux explicatur. Εγκελίδες. Scorpiones. Βέρευρα. Hesychius emendatur. Κιονπίς. Alia.

Diximus de armis, quibus continentur regunturque equi, ea igitur nunc videamus, quibus pelluntur & concitantur ad cursum. Horum primum simplicissimumque virga est. Meminit Curtius lib. VII. cap. 4. in equis: Nobilis equus umbra quoque virga regitur. Earundem usus fuit etiam in jumentis cæteris, ut mulibus, de quibus Juvenalis Sat. III.

Sed